

Europeiska kommissionens utvärdering av EU:s upphandlingsdirektiv

Sveriges Allmännyttas synpunkter

Sveriges Allmännyttas är bransch- och intresseorganisationen för 322 allmännyttiga kommunala bostadsföretag och privata bostadsföretag som tillsammans förvaltar cirka 995 000 lägenheter. Sveriges Allmännyttas medlemmar bygger och förvaltar bostäder, främst hyresbostäder, och är viktiga aktörer på bostadsmarknaden i Sverige.

Sveriges Allmännyttas representerar både offentligt ägda bostadsbolag som är skyldiga att följa upphandlingslagstiftningen när de upphandlar, såväl som privata bostadsbolag som inte omfattas av lagstiftningen och kan upphandla fritt från upphandlingslagstiftningen. Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag verkar i allmännyttigt syfte för att främja bostadsförsörjningen i den eller de kommuner som är ägare till bolaget. Bolagen ska bedriva verksamheten enligt affärsmässiga principer. Enligt rättspraxis i Sverige anses allmännyttiga kommunala bostadsföretag omfattas av upphandlingslagstiftningen. Det medför en företagsekonomisk nackdel för de allmännyttiga kommunala bostadsbolagen att behöva följa upphandlingslagstiftningen när de upphandlar. Det har en statlig utredning om bättre konkurrens bostadsbyggandet i Sverige har konstaterat (SOU 2020:75 *Bygg och bo till lägre kostnad*).

Sveriges Allmännyttas anser att de grundläggande principerna för offentlig upphandling som slås fast i direktivet är viktiga för att offentliga kontrakt ska bidra till den fria rörligheten och den fria handeln inom EU. Vid en översyn bör det säkerställas att principerna fortsätter vara grunden för regleringen av offentlig upphandling. Det är de förfaranden som regleras som bör ses över, inte principerna. Regleringen bör utformas så att det är lätt för upphandlande organisationer att leva upp till sina skyldigheter samtidigt som seriösa leverantörer uppmuntras till att delta i offentliga upphandlingar.

Sveriges Allmännyttas vill uppmärksamma behovet av att upphandlingsdirektivets tillämpningsområde ses över så att regleringen av vilka organ som omfattas är tydligt och ändamålsenligt reglerat, särskilt när det gäller offentlighetsrättsliga organ som inte finansieras av skattemedel (artikel 2.4). Det vore önskvärt med ett tydliggörande av artikel 2.4 a ”bedriver verksamhet under särskilda förutsättningar och tillgodoser behov i det allmännas intresse, utan industriell eller kommersiell karaktär” och därvidlag undanta

icke skattesubventionerade verksamheter som bedrivs på en konkurrensutsatt marknad från direktivens tillämpningsområden.

Sveriges Allmännyttan anser att regler som påverkar den offentliga affären bör inte införas i andra direktiv och förordningar än de direktiv som reglerar offentlig upphandling. Nuvarande ordning gör det svårt att få en överblick av vilka skyldigheter som upphandlande organ har att uppfylla.

Sveriges Allmännyttan anser att offentlig upphandling genom EU:s upphandlingsdirektiv är ett viktigt verktyg för att främja hållbarhet och en bättre miljö. Översynen bör se till att arbetet för bättre klimat, miljö och hållbarhet stärks genom offentlig upphandling.

Sveriges Allmännyttan önskar att möjligheten att förhandla genom förhandlade förfaranden under konkurrens eller konkurrenspräglad dialog (artikel 26.4) utökas. Genom förhandling så kan det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet fås fram och därför bör förhandlade förfaranden vara möjligt att tillämpa i långt fler fall än vad det nuvarande direktivet tillåter.

Sveriges Allmännyttan anser att regleringen av den maximala löptiden på fyra år för ett ramavtal bör ses över (artikel 33). Nuvarande reglering begränsar användningen av ramavtal för mer komplexa varor, tjänster och byggtreprenader varpå löptiden i högre utsträckning bör kunna anpassas utifrån kontraktets föremål.

Sveriges Allmännyttan önskar att översynen även omfattar regleringen av möjligheten till rättsprövning och prövningsförfaranden för att säkerställa att anbudsgivare inte använder prövningsförfarandena i syfte att skapa sig själva otillbörliga fördelar genom överprövningar som uppenbarligen saknar grund. Vissa prövningsförfaranden ska vara tillgängliga för den som har eller har haft intresse av att få ingå ett visst avtal och som har lidit skada eller riskerar att lida skada till följd av en påstådd överträdelse av unionsrätten eller nationella bestämmelser på området offentlig upphandling, enligt direktivets skäl 122 som hänvisar till regleringen i direktiv 89/665/EEG. Möjligheten till rättsprövning är avgörande för rättssäkerheten och en effektiv och sund offentlig upphandling. Vid översynen av direktivet bör det säkerställas att möjligheten till denna prövning och prövningsförfaranden regleras på ett ändamålsenligt sätt och då särskilt när det är fråga om samhällskritiska projekt där skadan och olägenheterna är större för det allmänna än eventuell skada för den enskilde anbudsgivaren.

Sveriges Allmännyttan anser att det behöver bli möjligt att i större utsträckning än vad nuvarande direktiv tillåter att ändra kontrakt eller ramavtal under löptiden utan krav på nytt upphandlingsförfarande. Vid en översyn av regleringen bör det tas hänsyn till upphandlande organisationers erfarenheter av problem som uppstod med offentliga upphandlingar på grund av brist på råvaror och ökande energikostnader efter Covid-

pandemin och Rysslands invasionskrig mot Ukraina. Direktiven bör således innehålla ytterligare mekanismer som gör att upphandlande myndigheter och enheter kan tillgodose sina behov även i samband med oförutsedda händelser i omvärlden utan att behöva betala höga riskpremier till följd av rigida regelverk.

Direktiven bör framöver, även i en högre grad än nu, innefatta mekanismer för andra skeenden som ligger utanför de upphandlande myndigheterna och enheternas kontroll. I Sverige medförde en dom i Mark- och miljööverdomstolen den 6 juli 2021, om att avisa bolaget Cementas ansökan om att fortsätta bryta kalksten i de befintliga täkterna i Slite på Gotland, att tillgången på cement blev osäker. Det ledde i sin tur till bristande konkurrens och uteblivna anbud bland annat till följd av att entreprenörer inte tillåts att reservera sig i sina anbud.

Sveriges Allmännyttan arbetar för sund konkurrens och för att motverka arbetslivskriminalitet. Vid översynen bör arbetet mot arbetslivskriminalitet underlättas genom att det säkerställs att upphandlande organ kan utesluta oseriösa leverantörer. Det bör även bli möjligt att vid behov, och då särskilt när det är fråga om branscher som präglas av osund konkurrens, begränsa antalet underleverantörsled i de fall andra åtgärder inte bedöms tillräckliga för att motverka arbetslivskriminalitet och dålig arbetsmiljö.

Stockholm den 7 mars 2025

Cathrine Holgersson
Vd